

DOI: 10.32347/2076-815x.2022.81.199-207

УДК 711.1

Колоша М.С.,
marynakoshh@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1763-6983,
Харківський національний університет
міського господарства ім. О.М. Бекетова

ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ – УДОСКОНАЛЕНА МЕТОДИКА ПРОЕКТУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ ТА ЗАБУДОВИ МІСТА

Наше сьогодні – це зруйновані міста та життя мешканців. Кожна складова система міста пошкоджена та потребує якісного та вдосконаленого відновлення. Для вирішення такого завдання створюються нові методики відтворення міст як його забудови та і його просторів.

Нові проблеми щодо формування територій виникають в той момент, коли необхідність в якісному міському середовищі диктує сучасне суспільство, його потреби та його діяльність. Нові проблеми і завдання територіального планування виникають з необхідністю поліпшення якості життя мешканців міста. Передумови до змін вносить економічний розвиток міста і його комерційні складові. Тому пошук нових методик формування міських територій - це головне завдання урбаністів сьогодні.

В цій статті запропонована удосконалена методика планування міського простору, яка має в собі вже існуючі закони та норми українського містотворення та нові переосмисленні зарубіжні технології щодо проектування територій. Завдання даної методики поєднанні однією ціллю - вдосконалити та створити якісну міську тканину без неконтрольованої забудови та візуального шуму.

Ключові слова: міський простір; планування міських територій; об'ємно-просторове планування.

Постановка проблеми та аналіз досліджень. Досвід більшості країн світу свідчить про те, що звичайні принципи планування територій міст, а саме функціональне зонування потребує переосмислення. На виклик цьому створюються нові методики проектування простору міста в яких удосконалюються головні принципи та вводяться нові критерії щодо планування території міста та її забудови.

Дослідженням міського планування та його фундаментальних понять присвячені праці М.Г. Бархіна, В.В. Владімірова, З. Гідіона, В. Гропіуса, А.Е. Гутнова, М.М. Дьоміна, Ю.М. Євреїнова, В.І. Єжова, А.В. Іконнікова,

Г.І. Лаврика, А.П. Мардера, О.Н. Могилата, А.М. Рудницького, В.І. Тимофієнка, Г.Й. Фільварова, І.О. Фоміна, Д.Н. Яблонського, М.І. Яковлева, З.М. Яргіної та багатьох інших.

Вивченню містобудіних проблем та якісного формування міського простору займалися М.М. Дьомін [3], Ю.М. Білоконь [1], М.М. Габреля [2], А.П. Осітнянко [11], Г.Й. Фільваров, А.М. Плешкановська [4], Є.С. Куць [5] та багато інших вчених.

Проаналізовані зарубіжні методики щодо формування міських просторів SmartCode, GreenCity, SmartCity, Form-Based Code [6,7,8].

Метою публікації є розглянути удосконалену методику об'ємно-просторового планування міського простору.

Основна частина. Розвиток постіндустріального суспільства ХХІ століття супроводжується інтенсивними процесами урбанізації. Тому формування міського простору – це достатньо складна та неоднорідна структура, бо місто є результатом колективного творчого процесу. Місто перетворюється в залежності від епохи, часу, технічних та соціальних потреб. Саме міський простір формує середовище в якому проживають люди. Сукупність природних, архітектурно-планувальних, екологічних, соціально-культурних та інших факторів створюють міський простір. Ці фактори формують та характеризують середовище проживання на певній території.

Місто є динамічною та надто складною системою соціально-економічного типу. Тому і кількість типів структурування може бути дуже великою, залежно від завдання, яке ми собі ставимо з точки зору дослідження міста та управління його розвитком. [4]

Предметом територіального планування є обґрунтоване розміщення функціонально-планувальних елементів і оптимізація просторових соціально-економічних зв'язків між ними. [9]

Важливими передумовами перетворення та покращення використання просторового потенціалу міста є інтенсифікація застосування його територій шляхом впорядкованого зонування. [10]

Історично сформований характер великих міст дає можливість застосовувати принципи міського планування, засновані на європейських традиціях містобудування, в рамках яких принципи стійкого розвитку поєднуються із сучасним комплексним підходом. Ці принципи спрямовані на формування компактного міста, в якому за рахунок забезпечення ресурсозбереження, підвищення енергоефективності, розвитку біорізноманіття, ширшого впровадження поєднання різних способів переміщення (добровільної і контрольованої мобільності), захисту довкілля буде досягнуто виконання завдань стійкого розвитку, комфортності і високої якості життя. [11]

Методика об'ємно-просторового планування територій – це удосконалена та узагальнена методика створення концепцій міського простору, у якого головної ціллю є проектування якісного та багатофункціонального простору, який і створює місто як багатосистемний організм. Методика відображена у формі схеми з описом кожної складової рис. 1,2.

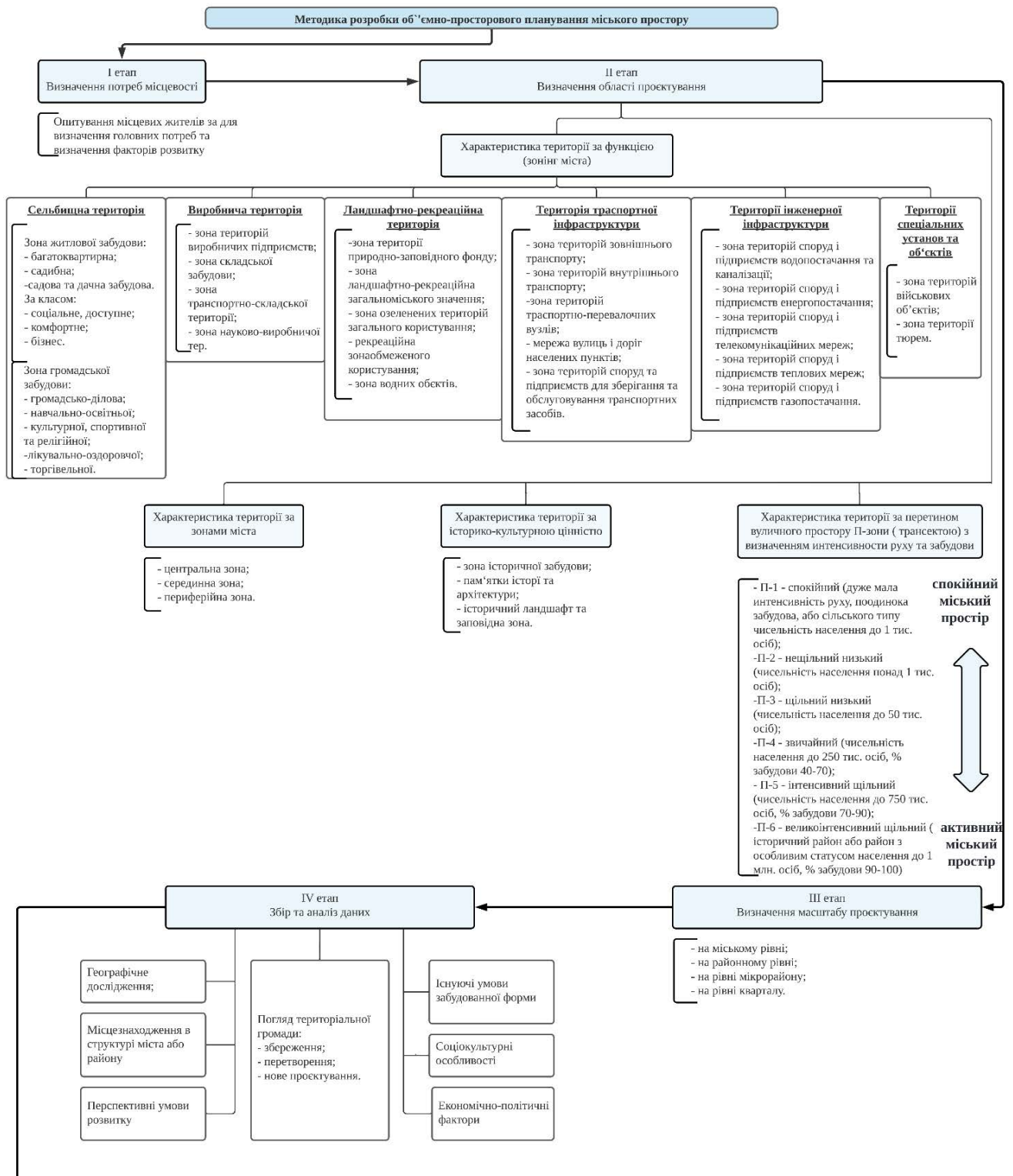

Рис. 1. Методика розробки об'ємно-просторового планування міського простору (початок).

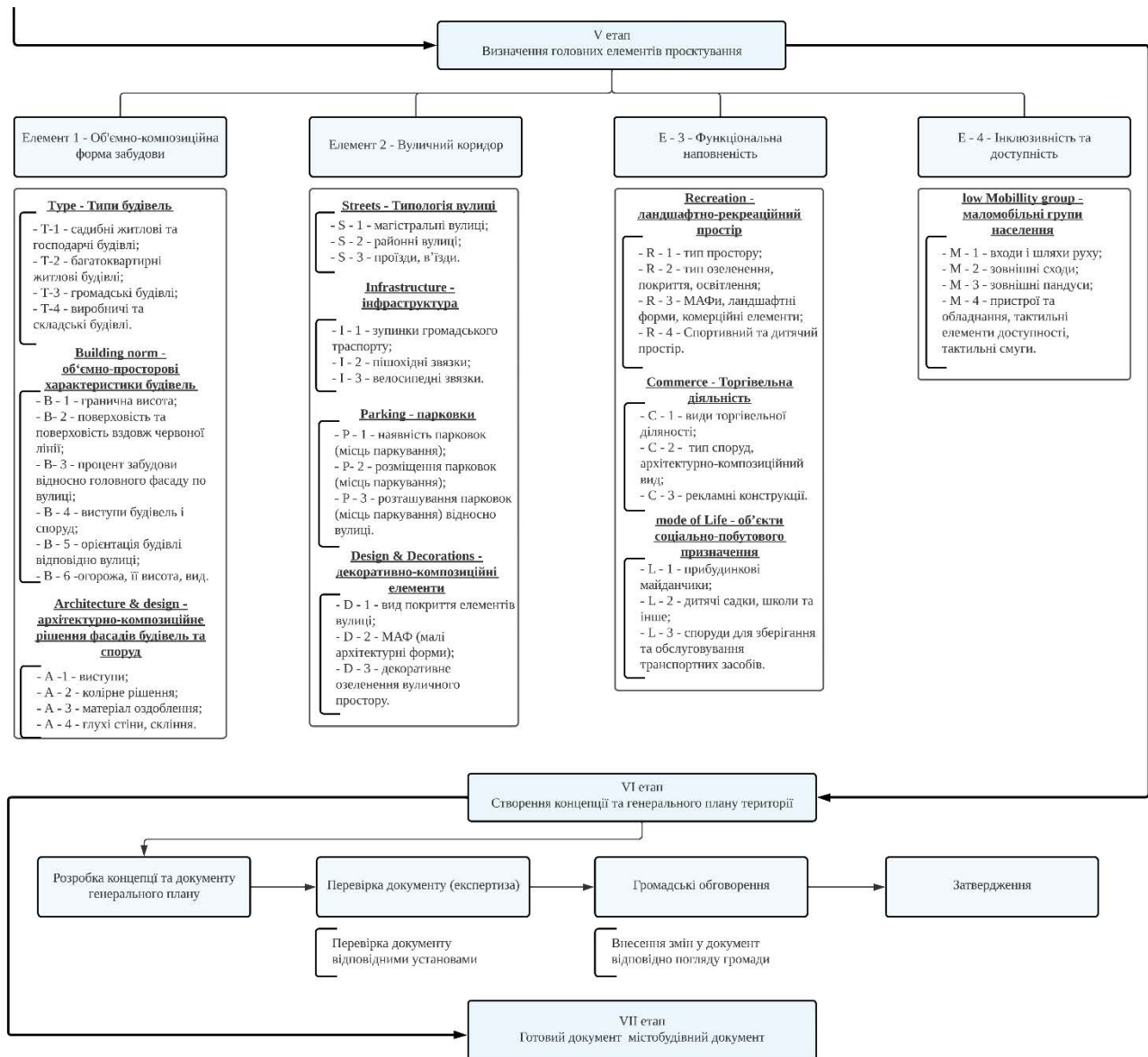

Рис. 2. Медика розробки об'ємно-просторового планування міського простору (кінець).

Схема методики об'ємно-просторового планування міського простору, далі ОПП, показує основні етапи проєктування з підпунктами та описом. Так ми маємо 7 етапів, які розробляються поступово один за одним. Розглянемо більш детально кожен із етапів проєктування ОПП.

Перший етап – Визначення потреб місцевості є головним етапом від якого залежить саме вектор напрямку визначення головних цілей, потреб та факторів розвитку території. В ньому включені опитування місцевих мешканців та комерційних діячів (за наявності) щодо формулювання цілей планування.

Другий етап – Визначення області проєктування. Цей етап встановлює саме характеристику території відповідно до її потреб та розвитку. Визначення області відбувається за характеристикою території:

- за функцією (зонінг міста);
- за зоною міста;
- за історико-культурною цінністю;
- за перетином вуличного простору П-зони (від спокійного міського простору до активного міського простору).

Третій етап – Визначення масштабу проектування. На даному етапі встановлюється рівень проектування:

- міський;
- районний;
- мікрорайону;
- кварталу.

Четвертий етап – Збір та аналіз даних. В даному етапі відбувається опис місцевості, її дослідження і наявні особливості. Критерії за якими аналізується місцевість це:

- географічне дослідження;
- місцезнаходження в структурі міста або району;
- існуючі умови забудованої форми;
- перспективні умови розвитку;
- соціокультурні особливості;
- економічно-політичні фактори;
- погляд територіальної громади.

Після аналізу вищевстановлених критеріїв визначається головний принцип проектування території, а саме:

- збереження;
- перетворення;
- нове проектування.

П'ятий етап – Визначення головних елементів проектування. Цей етап є також одним із головних, бо саме на ньому базується вся методика ОПП. В ньому визначенні головні елементи, що описують об'єм та простір місцевості, такі як:

- об'ємно-композиційна форма забудови;
- вуличний коридор;
- функціональна наповненість;
- інклюзивність та доступність.

Більш детальний опис складових елементів відображено на рис. 2.

Шостий етап – Створення концепції та генерального плану території.

Так як ця методика є доповненням до вже існуючого принципу проектування міських території, а саме створення генерального плану, на цьому етапі пропонується вдосконалити вид та об'єм цього містобудівного документу як

генеральний план міста, та визначати його до різних рівнів проектування як наведено в етапі 3. Тобто, на цьому етапі створюється графічне відображення дії головних елементів на місцевості, та складається таблиця-матриця з описом всіх планувальних обмежень та рекомендацій з описом.

Після складання даного документу до його затвердження він має пройти перевірку (експертизу) та громадські обговорення, де можуть бути внесені зміни у сам проект перед його випуском.

Сьомий етап – Готовий документ. На цьому етапі ми вже маємо готовий містобудівний документ об'ємно-просторового планування з текстовим та графічним наповненням. На далі він передається до органів самоврядування для роботи та його поширенням на публічні платформи громади.

ОПП – це вдосконалений вид генерального плану місцевості, в якому приділяється увага не тільки зонуванню території, а й її об'ємно-просторовому вигляду та наповненню.

Висновок. Автор статті на даний час працює над практичним відображенням методики об'ємно-просторового планування міського простору.

Після закінчення повномасштабної війни в Україні та безпосередньої нашої перемоги над країною агресором, почнеться нова ера для українських міст, яка повинна включити в себе нові сучасні методи планування, реновації та реконструкції забудови та території міст.

В цій статті розглянута удосконалена методика, яка була зібрана та узагальнена автором статті, для планування міського простору з усіма сучасними та необхідними складовими у ньому. Дана методика запропонована за для створення якісного міського простору, який відображається не тільки у функції міста, а й в його «обличчі». Врегульовані та систематизовані показники характеристик міського середовища є підосною для покращення життя мешканців та введення життєдіяльних функцій у місті або на окремій його території.

Список джерел

1. Білоконь Ю.М. Проблеми містобудівного розвитку територій: навч. посібник. – К.: Укрархбудінформ, 2001. – 80 с.
2. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем: моногр. – К.: Видавничий дім А.С.С., 2004. – 400 с.
3. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем. – К.: Будівельник, 1991. – 184 с
4. Плешкановська А.М. Функціонально-планувальна оптимізація використання міських територій. – К.: Ін-т урбаністики, 2005. – 190 с.
5. Куць Є.С. Урбанізовані території: методологія та практика планування та управління/ Є.С. Куць, С.В. Куць. – к.: НДПІ містобудування, 2003. – 252 с.

6. Duany, A. and Plater-Zyberk, E. (DPZ). SmartCode 9.2, The Town Paper Publisher. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.dpz.com/uploads/Books/SmartCode-v9.2.pdf>
7. Form-based Codes Institute (FBIC). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.formbasedcodes.org/>
8. Parolek, D. J.; Parolek, K., and Crawford, P. C.: 2008, Form-based Codes: A Guide for Planners, Urban Designers, Municipalities, and Developers, Wiley, New York. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://books.google.com/eg/books?id=vI91tHXyJ1YC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
9. Основы теории градостроительства: Учебник для вузов. Спец. «Архитектура» / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др.: Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326с., ил.
10. Семенов В. Ф., Пандас А.В. Регулювання розвитку потенціала міста шляхом зонування його простору / В.Ф. Семенов, А.В. Пандас // «Молодий вчений», вип. №2. Економічні науки. – 2015 – С. 46-49.
11. Осітнянко А.П. Планування розвитку міста: монографія. – К.: КНУБА; 2005. – 385 с.
12. Завальний О. Формування міського середовища великого міста // О. Завальний, А. Панкеева, Т. Черносова, Н. Мороз - Містобудування та територіальне планування, 2021. – с. 236-246.
13. Pleshkanovska A. Innovation-Based City as a Result of the Evolution of the Smart City Spatial Organization // A., Pleshkanovska // 2021ю – Journal Science and Innovationю Volume 17 Issue 6 Pages 110-122.
14. Габрель М.М. (2019). Критерії й вимоги сталого розвитку міст в оцінці нерухомого майна та обґрунтуванні проектних рішень // Сучасні проблеми архітектури та містобудування : наук.-техн. зб. К. : КНУБА. № 53. с. 135–147.
15. Габрель М.М., Габрель М.М. (2019). Обґрунтування Концепції просторової організації та розвитку Львова // Містобудування та територіальне планування : наук.-техн. зб. К.: КНУБА. № 71, с. 81–104
16. Європейська хартія міст. Маніфест нової урбаністики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Principle-9.-European-chart.pdf>

postgraduate student **Kolosha Maryna**,
Kharkov Beketov's National University of Urban Economy

VOLUME-SPATIAL PLANNING URBAN SPACE - IMPROVED METHODOLOGY DESIGNING TERRITORIES AND CITY DEVELOPMENT

Our present is the ruined cities and lives of the inhabitants. Every component system of the city is damaged and needs high-quality and improved restoration. To

solve such a task, new methods of reproduction of cities as well as their buildings and their spaces are being created.

New problems regarding the formation of territories arise at the moment when the need for a high-quality urban environment dictates modern society, its needs and its activities. New problems and tasks of territorial planning arise with the need to improve the quality of life of city residents. The prerequisites for changes are the economic development of the city and its commercial components. Therefore, the search for new methods of forming urban areas is the main task of urban planners today.

The development of the post-industrial society of the 21st century is accompanied by intensive processes of urbanization. Therefore, the formation of urban space is a rather complex and heterogeneous structure, because the city is the result of a collective creative process. The city transforms depending on the era, time, technical and social needs. It is the urban space that forms the environment in which people live. A combination of natural, architectural and planning, ecological, socio-cultural and other factors create urban space. These factors form and characterize the habitat in a certain area.

This article proposes an improved method of planning urban space, which includes already existing laws and norms of Ukrainian urban planning and new reinterpreted foreign technologies for designing territories. The task of this technique combined with one goal is to improve and create a high-quality urban fabric without uncontrolled construction and visual noise.

This article discusses the improved methodology, which was collected and summarized by the author of the article, for planning the urban space with all modern and necessary components in it. This technique is proposed for the creation of high-quality urban space, which is reflected not only in the function of the city, but also in its "face". Regulated and systematized indicators of the characteristics of the urban environment are the basis for improving the lives of residents and introducing vital functions in the city or on its separate territory.

Keywords: urban space; planning of urban territories; volume-spatial planning.

REFERENCES

1. Bilokon Yu.M. Problemy mistobudivnoho rozvytku terytorii: navch. posibnyk. – K.: Ukrarkhbudininform, 2001. – 80 s. {in Ukrainian}
2. Habrel M.M. Prostorova orhanizatsiia mistobudivnykh system: monohr. – K.: Vydavnychi dim A.S.S., 2004. – 400 s. {in Ukrainian}
3. Demyn N.M. Upravlenye razvytem hradostroytelnykh system. – K.: Budivelnik, 1991. – 184 s. {in Ukrainian}

4. Pleshkanovska A.M. Funktsionalno-planuval na optymizatsiia vykorystannia miskykh terytorii. – K.: In-t urbanistyky, 2005. – 190 s. {in Ukrainian}
5. Kuts Ye.S. Urbanizovani terytorii: metodolohiia ta praktyka planuvannia ta upravlinnia/ Ye.S. Kuts, S. {in Ukrainian}
6. Duany, A. and Plater-Zyberk, E. (DPZ). SmartCode 9.2, The Town Paper Publisher. Access mode: <http://www.dpz.com/uploads/Books/SmartCode-v9.2.pdf> {in English}
7. Form-based Codes Institute (FBIC). Access mode: <http://www.formbasedcodes.org/> {in English}
8. Parolek, D. J.; Parolek, K., and Crawford, P. C.: 2008, Form-based Codes: A Guide for Planners, Urban Designers, Municipalities, and Developers, Wiley, New York. Access mode: <https://books.google.com.eg/books?id=vI91tHXYJ1YC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false> {in English}
9. Основы теории градостроительства: Учебник для вузов. Спец. «Архитектура» / Z.N. Yarhyna, Ya.V. Kosytskyi, V.V. Vladymyrov y dr.: Pod red. Z.N. Yarhynoi. – M.: Stroiizdat, 1986. – 326s., yl. {in Russian}
10. Semenov V. F., Pandas A.V. Rehuliuвання розвитку potentsiala mista shliakhom zonuвання yoho prostoru / V.F. Semenov, A.V. Pandas // «Molodyi vchenyi», vyp. №2. Ekonomichni nauky. – 2015 – S. 46-49. {in Ukrainian}
11. Ositnianko A.P. Planuvannia rozvytku mista: monohrafiia. – K.: KNUBA; 2005. – 385 s. {in Ukrainian}
12. Zavalnyi O. Formuvannia miskoho seredovyshcha velykoho mista // O Zavalnyi, A Pankeieva, T Chernonosova, N Moroz - Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia, 2021. – s. 236-246. {in Ukrainian}
13. Pleshkanovska A. Innovation-Based City as a Result of the Evolution of the Smart City Spatial Organization // A., Pleshkanovska // 2021iu – Journal Science and Innovationiu Volume 17 Issue 6 Pages 110-122 {in English}
14. Habrel M.M. (2019). Kryterii y vymohy staloho rozvytku mist v otsyntsi nerukhomoho maina ta obgruntuvanni proektnykh rishen // Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia : nauk.-tekhn. zb. K. : KNUBA. № 53. s. 135–147 {in Ukrainian}
15. Habrel M.M., Habrel M.M. (2019). Obgruntuvannia Kontseptsii prostorovoi orhanizatsii ta rozvytku Lvova // Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia : nauk.-tekhn. zb. K.: KNUBA. № 71, c. 81–104 {in Ukrainian}
16. Yevropeiska khartiia mist. Manifest novoi urbanistyky. Access mode: www.slg-coe.org.ua/wpcontent/uploads/2015/05/Principle-9.-European-chart.pdf {in Ukrainian}